

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड (12वीं) वार्षिक परीक्षा 2025-26

विषय कोड : 1219

वेदः (पाठ्यपुस्तक आधारित)

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देश : (i) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(ii) प्रश्नानां सम्मुखे अङ्काः लिखिताः सन्ति।

1. उचितविकल्पं चित्वा लिखतु—

6×1=6

(1) शतपथब्राह्मणं कस्य वेदस्य ब्राह्मणम् अस्ति ?

(क) ऋग्वेदस्य

(ख) यजुर्वेदस्य

(ग) सामवेदस्य

(घ) अथर्ववेदस्य

(2) पारस्कर गृह्यसूत्रस्य रचयिता कः ?

(क) पारस्करः

(ख) पतञ्जलिः

(ग) याज्ञवल्क्यः

(घ) पाणिनिः

(3) याज्ञवल्क्यशिक्षायां कस्य विचारः अस्ति ?

(क) व्याकरणस्य

(ख) वर्णोच्चारणस्य

(ग) काव्यस्य

(घ) छंदसः

(4) शुक्लयजुर्वेदे कति अध्यायाः सन्ति ?

(क) 30

(ख) 40

(ग) 50

(घ) 60

(5) ऋग्वेदे कति मण्डलानि सन्ति ?

(क) 5

(ख) 7

(ग) 8

(घ) 10

(6) वेदस्य मुखं किम् ?

(क) ज्योतिषम्

(ख) व्याकरणम्

(ग) कर्मकाण्डम्

(घ) निरुक्तम्

2. रिक्तस्थानं पूरणीयम् -

6×1=6

(1) वाक्यं वेदोऽयम्।

(अपौरुषेय/ऋषयः)

(2) निरुक्तस्य कर्ता ।

(यास्कः/पारस्करः)

(3) वेदेषु स्वराः सन्ति।

(द्वौ/त्रयः)

(4) वाजपेय यागस्य वर्णनं अध्याये कृतमस्ति।

(दशमे/अष्टमे)

(5) ग्रन्थस्य विभागः दृश्यते।

(काण्डेषु/मन्त्रेषु)

(6) सूत्रम् इत्यस्य अर्थः भवति।

(सुखम्/दुःखम्)

3. युगसम्मेलनं कुरुत -

6×1=6

(1) जटा

श्रौतसूत्रम्

(2) रुद्रः

वर्णविचारः

(3) शतपथम्

जयरामः

(4) कात्यायनः

अभिषेकः

(5) याज्ञवल्क्यः

अष्टविकृतिः

(6) भाष्यकारः

ब्राह्मणम्

4. सत्य कथनानां समक्षे "आम" असत्य कथनानां समक्षे "न" इति लिखन्तु -

7×1=7

(1) वेदाः मानवनिर्मिताः सन्ति।

(2) शतपथ ब्राह्मणं यजुर्वेदीयम् अस्ति।

- (3) कात्यायन श्रौतसूत्रम् ऋग्वेदस्य अस्ति ।
- (4) याज्ञवल्क्य शिक्षायां स्वरभक्तिः विचारिता अस्ति ।
- (5) शुक्लयजुर्वेदस्य अष्टमोऽध्यायः महत्त्वपूर्णः अस्ति ।
- (6) श्रुतिवेदस्य पर्यायवाचकः शब्द अस्ति ।
- (7) पारस्कर गृह्यसूत्रं सामवेदस्य अस्ति ।

5. एकवाक्येन उत्तराणि लिखत -

7×1=7

- (1) ऋषयः केषां दृष्टारः ?
- (2) हर्यस्वामी कः अस्ति ?
- (3) "वाचां विरूप नित्यता" इति वाक्यं कस्मिन् वेदे वर्तते ?
- (4) ब्राह्मण ग्रन्थस्य कति भागाः सन्ति ?
- (5) अथर्ववेद प्रातिशाख्ये कति अध्यायाः सन्ति ?
- (6) शुक्लयजुर्वेदे कति प्लुतानि सन्ति ?
- (7) कात्यायन श्रौतसूत्रं कति अध्यायाः सन्ति ?

6. मन्त्र पूर्तिं कुरुत :

10×2=20

- (1) त्र्यम्बकं बभ्रुवामहे ॥
- (2) बभ्रुवामहे बभ्रुवामहे ॥
- (3) परिवाजपतिः ॥
- (4) उदुत्थं जातवेदसं ॥
- (5) उतस्मास्यदुवतस्तु ॥
- (6) महीधौः ॥
- (7) स्वस्तिनः ॥

(8) श्रीश्चते ।।

(9) अग्निम्मूर्द्धादिवः ।।

(10) नमस्ते रुद्र ।।

7. लघूत्तरीय प्रश्नाः

6×3=18

(1) ब्राह्मणौष्ठ्यमुखमासोदः इति मन्त्रस्य भावार्थं लिखत।

(2) ध्वजपाठ लक्षणं लिखत।

(3) दण्डपाठलक्षणं लिखत।

(4) सामवेदस्य ब्राह्मणानि इति विषये लिखत।

(5) रथपाठ लक्षणं लिखत।

(6) जनाः रुद्राभिषेक द्वारा किं प्राप्नुवन्ति ?

8. दीर्घ-उत्तरीय प्रश्नाः :

5×4=20

केचन पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः

(1) सामवेदस्य महत्वं लिखत।

(2) शुक्लयजुर्वेदस्य नवमाध्याये प्रथमो मन्त्रः सस्वरं लेख्यः।

(3) "भारद्वाज कमाख्यातं" मन्त्रस्य सरलार्थं लिखत।

(4) अथर्ववेदस्य महत्वं लिखत।

(5) एतत्तल्लक्षणमाख्यातं मन्त्रस्य सरलार्थं लिखत।

(6) महीधौऽऽ पृथिवीचनऽऽ इमंयज्जामिमिक्क्षताम् इति मन्त्रस्य भावार्थः लेख्यः।

9. वेदाङ्गेषु कल्पसूत्रस्य महत्वं लिखत।

5

10. आचार्य याज्ञवल्क्यस्य परिचयं ददातु।

5